

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Бондаренко Василіса Дмитрівна

Сучасний огляд на геополітичний трикутник Китай-Іран-Росія у контексті контрбалансу сили США у регіоні Близького Сходу

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.18>

Бондаренко Василіса Дмитрівна
аспірант кафедри міжнародних
відносин та світової політики
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
вул. Юрія Ілленка, 36/1, Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-4100-8554

Сфера сучасних міжнародних відносин наразі як ніколи зазнає істотних змін. Серед особливостей міжнародних політичних та економічних подій зазвичай прийнято виокремити домінування наддержав над висхідними. Проте взаємопов'язаність сучасного світу наявно демонструє, що малі країни-гравці геополітичної шахівниці можуть виявляти значний вплив на баланс та економічне середовище. Дана наукова стаття розглядає зближення Китаю, Ірану та Росії як нового потужного осередка із стратегічним потенціалом збалансування домінуючого становища Сполучених Штатів у регіональній площині Близького Сходу. Зосереджуючись на еволюції цього стратегічного трикутника у період після Холодної війни, дана робота досліджує причини та рушійні сили, які прискорюють системні виклики, зумовлюють глобальні трансформації, які три держави приносять разом проти однополярного світового впливу США із матеріалізацією НАТО на Схід, санкції проти Ірану та Росії щодо ядерної програми, початком анексії Криму, повномасштабного вторгнення в Україну, торговельної війни США з Китаєм та ворожа позиції США під час пандемії коронавірусної хвороби COVID-19. Досліджуючи теорію м'якого балансування, ця стаття надає емпіричну оцінку геополітичному трикутнику Китаю – Ірану – Росії у протидії США, тим самим залишаючись актуальною для сучасних подій на міжнародній шахівниці. Ця робота досліджує рушійні сили, що лежать в основі цього стратегічного трикутника, а також наслідки, які цей стратегічний трикутник буде нести для зовнішньої політики США.

Дослідження геополітичного трикутника Китаю-Ірану-Росії та його впливу на відносини з США є важливим у сучасному науковому дослідженні з кількох причин. По-перше, цей трикутник відображає нові геополітичні реалії, де країни спільно працюють над зміцненням своєї позиції на міжнародній арені. Це викликає необхідність розуміти мотиви та наслідки їхньої співпраці.

По-друге, ця дослідницька робота може висвітлити зміни в геополітичних стратегіях США, оскільки цей трикутник став важливим гравцем на міжнародній арені, і його вплив може потенційно відобразитися на зовнішній політиці Сполучених Штатів. Зрозуміння динаміки має велике значення для передбачення майбутніх геополітичних рухів, визначення можливих конфліктів і можливостей співпраці, що має важливе значення для безпеки та стабільності в світі. Таке дослідження сприяє розширенню нашого розуміння геополітичних динамік та спрямоване на розвиток більш ефективних стратегій для міжнародних відносин у сучасному світі.

Ключові слова: міжнародні відносини, Близький Схід, Ісламська Республіка Іран, геополітичний трикутник, трансформація міжнародної системи, баланс сил, м'яка сила.

Вступ. Період після Холодної війни зазнав амбіцій середній держав протистояти унілатералізму Сполучених Штатів. Така опозиція прослідковувалась у формаціях різних типів міжнародних союзів, перш за все таких як стратегічних партнерств, як китайсько-російський стратегічне партнерство. Зважаючи на те, що існує достатня кількість академічної літератури щодо китайсько-російських відносин та їх можливості протистояти монополії США на міжнародній арені, роль Ісламської Республіки Іран у підрахунках союзу нового типу на противагу уніполярності США ще не зовсім розвинута. З огляду на це, дана наукова праця ставить за мету розглянути додану вагу Ісламської

Республіки Іран у стратегічній формації Китай-Росія-Іран, а також розглянути емпіричні наслідки, які це стратегічне партнерство матиме для міжнародного балансу сил. Новостворена вісь регіональних лідерів Китай, Іран, Росія про символізувала занепокоєння у США, які проголосили країни як супротивників та стратегічних конкурентів [16]. За останній роки Пекін, Москва та Тегеран розпочали співпрацю за рядом напрямків та вимірів: економічним, військовим та політичним. Стосовно Західного виміру, всі три країни обрали для себе доволі подібну позицію і висловлювали спільні світогляди за багатополлярний світ та їх невдоволення однополярністю та гегемонією США.

Підживлення цієї тенденції почало відбуватися після виходу Вашингтона із Всеосяжного Плану Дій (JCROA, 2018) за каденції президента Дональда Трампа та накладення відповідних санкцій проти Ісламської Республіки Іран. Геополітичною константою в даному трикутнику виступає факт зміцнення зв'язків Пекіна, Москви та Тегерана через географічний простір, адже він простягається від Північно-Східної Азії до Центральної Азії та Індо-Тихоокеанського регіону, та охоплює відомий «Хартленд» [9]. Виходячи з цього, співпраця такого типу, також незадоволення односторонніми діями США почали підживлювати міркування про ревізіонізм [13], а також створювати плацдарм для балансу гегемонії США. Враховуючи погляди реалістичної школи та теорії про жорстке балансування у формі військових союзів, поведінка такого типу не була зафіксована у період після Холодної війни, проте на відміну від цього був зафіксований новий тип стратегічної поведінки держав, який проявлявся у силі «м'якого балансування». Механізм «м'якої сили» (Дж. Най 1990) отримав доволі широке визнання у період контрбалансування політиці гегемону без прямої конфронтації, використовуючи такі невійськові інструменти як міжнародні інституції, економічний тиск, або дипломатичні домовленості, щодо затримки, втручання та протидії інтересів держави-гегемона. Інструментарій подібного типу дозволяють більш впевнено координувати дії та протистояти експансіоністському однополярному лідеру. Кожна із країн стратегічного трикутника використовувала інструменти «м'якої сили» проти Сполучених Штатів. Зовнішня політика Китаю розпочала із створення потужних фінансових інституцій, таких як Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АБІІ), у подальшому флагман реалізації інфраструктурних проєктів у межах ініціативи «Один пояс, один шлях», а також створення китайських банків розвитку, або так званою «великої четвіркою»: Промисловий і торговий банк Китаю, Китайський будівельний банк, Сільськогосподарський банк Китаю, а також Національний Банк Китаю. Стосовно китайсько-російського стратегічного партнерства, то воно проявлялось як і у м'якому балансі, а також як і сам інструмент вираження такої позиції, насамперед через систему БРІКС та спільні вето у Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй [17]. Беручи до уваги Ісламську Республіку Іран, незважаючи на те, що пропозиції що антиамериканські режими можуть проявляти м'яку врівноважену політику шляхом партнерства з Росією та Китаєм, все же бракує досліджень щодо такого потенціалу. Актуальність даної наукової статті ставить за мету дослідження питання м'якого балансування по відношенню до Сполучених Штатів між трьома державами геополітичного трикутника, а також огляд на те, який чином така аналітична конструкція може балансу-

вати міжнародний вплив США. Зважаючи на те, що контрбалансування гегемонії США кардинально видозмінилось за останні роки, а найближчі ознаки впливу стратегічного трикутника чітко представлені у війні в Україні, дана наукова стаття аналізуватиме концепції стратегічного трикутника, його динаміку, дослідження рушійних сил, завершуючи емпіричною оцінкою наслідків поведінки держав стратегічного трикутника Китай – Іран – Росія для зовнішньої політики США у регіоні Близького Сходу.

Мета та завдання. Метою даної наукової статті виступає розгляд встановлення відносин між країнами стратегічного трикутника Китай – Іран – Росія; дослідження характеру, а також причин появи рушійні сили які стали каталізаторами поведінки контрбалансу на противагу Сполученим Штатам Америки. Наукова стаття ставить за мету вирішити наукове завдання емпіричного характеру наслідків геополітичного трикутника Китай – Іран – Росія для зовнішньої політики США у регіоні Близького Сходу.

Методи дослідження. Для дослідження геополітичного трикутника Китай – Іран – Росія як контрбалансу впливу та сили США у регіоні Близького Сходу, у науковій статі було використано ряд методів та підходів, серед яких варто виокремити:

- *Компаративний аналіз:* вживався задля порівняння двосторонніх стратегій взаємодії Китаю, Ірану та Росії на різноманітних геополітичних напрямках, насамперед у площині Близького Сходу;

- *Аналіз офіційних документів та заяв:* врахування офіційних повідомлень, договорів та меседжів від урядів Китаю, Ірану та Росії, зо стосувались їх взаємозалежності та співпраці у різних вимірах, а також звіти та документи міжнародних організацій, таких як ООН та МВФ, що стосувались геополітичного впливу у регіоні.

- *Аналіз подій та договорів та джерел масової інформації:* вивчення окремих подій та кейсів, що відобразили взаємодію Китаю, Ірану та Росії у регіоні Близького Сходу із такими джерелами як аналіз співпраці цих країн у конфліктах у Сирії, Іраку та Ємені, також дослідження їхнього впливу на регіональні справи та розвиток енергетичних відносин та ядерних програм.

- *Культурний аналіз:* розгляд культурної складової схожості режимів, факторів та історичного досвіду, а також ставлення країн до геополітичних питань їх взаємодії.

- *Моделювання та передбачення:* Розробка моделей поведінки стратегічного трикутника, а також проведення аналізу реакційної політики США щодо такого альянсу. Проведення сценарійного аналізу для передбачення можливих розвитку подій у майбутньому.

Результати. Враховуючи комплексність та багатовекторність даного питання, варто розпочати із концептуального розгляду терміну «strate-

гічний трикутник» [8], звертаючи увагу на сучасні варіації щодо тлумачення цього терміну. Існує кілька концептуальних розмірковувань щодо того, яке навантаження містить цей термін [18]. Відповідно, «стратегічний трикутник» формується за певних специфічних обставин, коли усі три суб'єкти є суверенними, раціональними акторами, які впливають та активно залучені у зовнішню політику, заснованих на національних інтересах, враховуючи інтереси інших акторів стратегічного союзу. У відношенні геополітичного «утворення» Китай – Іран – Росія, усі три країни або є великими державами, (Китай та Росія) або ж регіональними силами – як Іран, із чітко вираженою зовнішньою політикою, та вважаються значущими акторами міжнародних відносин, як на регіональному та і на світовому рівнях. Розглядаючи розвиток становлення відносин у даному стратегічному трикутнику між трьома країнами, варто зазначити, що вони розвивались у різних темпах у період після Холодної війни. Після заснування договорів про «Стратегічне партнерство рівності, взаємної довіри та координації у 21 столітті» та «Договору про добросусідство, дружбу та співробітництво» 2001 року, Китай та Росія значно зміцнили свої двосторонні політичні відносини, а із середини 1990-тих років, Пекін створив цілу мережу стратегічних партнерств, серед яких Росія вважалась одним із найважливіших партнерів. Обидві держави різко опонували монополії Вашингтону, розширенню НАТО, або будь-якому встановленню військових систем у Європі, або у Тихоокеанському регіоні [9]. Відповідно, зближення двох держав із комуністичною системою цінностей розпалювало занепокоєність у Західному світі, перш за все у Вашингтоні, через появу «жорсткої поведінки», вираженої обома країнами. Проте незважаючи на чітко виявлену та доповнюючу зовнішню політику обох країн, Пекін та Москва остерігались підтримувати один одного на регіональних рівнях. Власне кажучи, Китай ніколи відкрито не підтримував Росію або приймав анти-російську політику щодо Грузії та України. Відповідно і Росія, ніколи відкрито не підтримувала Китай у конфліктах Південно-Китайському морі. На сьогоднішній день, все ще не має точного консенсусу щодо того, як правильно визначати стратегічну співпрацю між Китаєм та Росією, адже із логічної точки зору, партнерство такого типу можна розглядати через призму або «псевдо-альянсу» або «вісі зручності», враховуючи їх чіткі взаємні національні інтереси.

Відносини між Китаєм та Іраном беруть свої початки ще із стародавніх часів, відповідно не визначаючи жодних бурхливих конфліктів між ними. Дипломатичні відносини між Тегераном та Пекіном розпочались ще у 1971 році і з роками лише поглиблювались, незважаючи на внутрішньо-політичні зміни, які відбулись в Ірані після

Ісламської революції. Відповідно головною віссю базису цих відносин виступало саме поглиблення економічних та енергетичних відносин, в яких Пекін виступив головним торговельним партнером Тегерану з 2006 року. Зазираючи глибше, варто зупинись і на тому, що Іран і до сьогодні залишається, одним із головним бенефіціарів китайської ініціативи «Один пояс, один шлях». Одним із інших важливих питань є те, що Китай також допомагав Ірану із передачею знань та технологічного забезпечення для іранської ядерної програми та розробки ракет. Зростаюча взаємозалежність обох держав один від одного надала Китаю більш значної ролі у регіоні Близького Сходу, а також і очевидними економічними перевагами. 2016 рік був доволі визначним в історії, також можна сказати стало важливою віхою, так як візит президента Китаю Сі Дзінь Піня до Тегерану у січні 2016 роки заклало основи для ірано-китайського комплексного договору про партнерство. 25-річний стратегічний документ, включаючи положення про взаємні відносини на різних рівнях звернув особливу увагу на такі сектори як енергетичний, гірничої діяльності та сприяння іранській промисловості.

На противагу, взаємовідносини між Росією та Іраном датуються ще царським періодом (1721–1917) включаючи різноманітні територіальні анексії, які стали віддзеркаленням виникнення тепліших стосунків, залежно від режимів і періодів. Іран та Росія розвивали свою співпрацю з часу закінчення війни у Перській Затоці у 1991 році, яка почала зростати наприкінці 1990-тих з моменту коли Кремль допомагав Ірану у питаннях побудови інфраструктури та із продажем зброї, включаючи і технології щодо створення боєздатних ракет. Росія стала єдиним постачальником технологічного забезпечення ядерного сектору Ірану, приймаючи провідну роль у побудові у будівництві ядерної реакторної установки Бушер. Москва та Тегеран активно співпрацювали із під час Сирійської війни і незважаючи, що обидві країни є конкурентами в енергетичному секторі, вони домоглися співпрацювати і підписати п'ятирічну стратегічну угоду про співпрацю, створивши цілу робочу групу у сфері енергетики. Відповідно доповнюючи енергетичні взаємопов'язаності, Іран та Росія розширили сферу співпраці і підписали угоду про співпрацю у галузі кібербезпеки (МЗС Ірану, 2021), доповнюючи свій раніше встановлений «Договір про основи взаємних стосунків та принципи співпраці між Ісламською Республікою Іран та Російською Федерацією» підписаному 12 березня 2001 року.

Підсумовуючи аналіз двосторонніх відносин із кожної із сторін, варто сказати, що основа даного геополітичного утворення базується на принципі «виграш для всіх», яка є основою для задоволення взаємних відносин інтересам. Проте також варто враховувати, що кожна із країн має

свої власні інтереси, цілі та амбіції, які вони іноді можуть відрізнятись, особливо коли це стосується регіону Середньої Азії.

Узагальнюючи вищезгадане варто зазначити, що загалом стратегічний трикутник Китай – Іран – Росія складається із симетричних дружніх відносин між усіма трьома державами, зберігаючи баланс і надаючи стимули всім трьом для продовження співпраці за мінімальними витратами. Проте геополітична архітектура такого типу іноді є доволі слабкою і має свій вплив на незабезпеченість, яка характеризує дипломатичні стосунки та підозри, які є доволі властивими для анархічного характеру таких відносин та сучасної міжнародної системи.

Рубіконом останнього десятиліття став вихід США Угода щодо ядерної програми Ірану за каденції минулого президента США, Дональда Трампа у 2018 році. Вихід Вашингтону із Всеосяжного плану дій, Тегеран вирішив кардинально змінити свою зовнішню політику та звернутися на «схід», тим самим зміцнюючи свою співпрацю з Москвою та Пекіном, а також із азіатськими країнами. Важливим пунктом в цьому питанні є те, що країни трикутника поділяють спільну політику невтручання у внутрішні справи один одного, не бажання політичної участі за допомогою сучасних технологій, зокрема соціальних засобів інформації, форм цензури та соціального контролю. Відповідно, можна допускати, що геополітичний трикутник Китай – Іран – Росія являють собою свого роду «тріумвірат», який забезпечує баланс та стимулює постійну співпрацю за низькою вартістю завдяки взаємодоповнюючим інтересам, які гарантують їх співіснування, співпрацю, як це і вказано у логіці стратегічного трикутника.

Стратегічний трикутник як механізм контролю та збалансованості відносно влади Сполучених Штатів, також надаючи «нові можливості для держав під час збалансування».

Повертаючись до актуальності даної наукової роботи, варто зазначити, що для визначення ролі Ірану уданому стратегічному трикутнику варто проаналізувати рушійні сили такої поведінки. У цьому сенсі усі актори стратегічного трикутнику висловили незадоволення гегемонією США та скоординували дії задля того, щоб поставити виклик однополярному порядку за рахунок підтримки мультиполярної системи. Ще до ісламської революції 1979 року відносини між Сполученими Штатами і Іраном були конфронтуючими [6]. З тих пір зовнішня політика Ірану характеризується антагоністичною до геостратегічних інтересів Сполучених Штатів у регіоні [1]. Після подій 11 вересня 2001 року здавалося, що відносини між цими двома країнами проходили різні стадії «взаємних обвинувачень, обережних контактів та антагонізму» [3]. Заява Джорджа В. Буша з 2001 року, в якій він включив Іран до «Вісі зла», зобразила

Іран як агресора та загрозу міжнародному миру та стабільності [17]. У цьому контексті Сполучені Штати ввели всебічний санкційний режим проти Ісламської Республіки, головною метою якого були іранська нафтова і природно-газова промисловість, які вважалися важливими для економіки країни. Санкції призвели до вимоги Ірану відкинути американське втручання в домашню політику інших країн та засуджувати його як односторонні дії [11]. Це, в свою чергу, сприяло загостренню взаємних обвинувачень, відзначених відкритими конкурентними риторичними виступами обох країн і закріпило антиамериканську риторику Ірану [5].

Більше того, одностороннє вторгнення Вашингтона в Ірак та розширення його військового впливу в регіоні зробило загрози Сполучених Штатів щодо Ірану більш конкретними, розташовуючи американські війська близько до його кордонів. Тим не менш, це військове вторгнення надало Ірану можливість розвивати стосунки з іншими сусідніми країнами, включаючи Ліван, Сирію та Ємен, а також пара-військові групи на Близькому Сході для протидії присутності США в регіоні.

Під час останніх років президентства Ахмадінежада (2011–2013) і першого президентського терміну Хасана Роухані (2013–2016) відносини Ірану з Сполученими Штатами були спрямовані на ядерні переговори. Однак Сполучені Штати вчинили кілька ворожих актів проти Ірану, включаючи ембарго на нафту, замороження активів Ірану в міжнародних банках та введення санкцій на золото і валюту, обмеження поїздок і торговельні та фінансові обмеження. Ці дії були охарактеризовані як «невдружній односторонізм», спрямований на тиск на Іран для прийняття стандартів США та більш інтрузивного механізму нагляду.

Отже, переговори і підписання Угоди про спільну дію з питань ядерної програми Ірану (JCPOA) в 2015 році розглядалися іранськими посадовцями як спосіб «боротьби з американським одностороннім» за допомогою багатосторонніх можливостей. Тим не менше, подальше відкриття Трампом з JCPOA у 2018 році та нові односторонньо введені санкції створили негайну загрозу національним інтересам Ірану (Simon, 2018).

Вбивство генерала Солеймані та професора Фахрізаде у 2020 році подальше загострило напруженість між двома державами, перевернувши поміркований наратив в зовнішній політиці Ірану, який був просуваний в попередні роки. З того часу радикальні ідеї проти американського односторонізму закріпилися і відображалися в заяві Верховного лідера Ірану Аятолли Алі Хаменеї: «мова світових держав-супердержав прийшла до свого кінця (Khatamei, 2020), і корупційна присутність США в цьому регіоні повинна завершитися».

Отже, ми можемо спостерігати, що системний тиск односторонньої політики США суттєво впли-

нув на зовнішню політику Ірану. Фактично іранські посадовці відкрито висловлювали своє незадоволення американським одностороннім, як це виразилося у твіті Міністерства закордонних справ країни під час святкування 75-ї річниці ООН: «#UNDaу є нагадуванням, що світ повинен відкидати односторонність і примус» [10].

З метою контрбалансу гегемонії США, геополітичний трикутник застосував низку прийомів «м'якого тиску» серед яких було задіяно цілий ряд стратегічних трюків:

зменшення військової присутності за зовнішнього впливу гегемону у певному регіоні: спільна позиція усіх трьох країн під час сирійської кризи та підтримка режиму Башара аль-Асада в реаліях американського тиску. Попри намагання зменшити вплив США у регіоні близького Сходу, тим самим країни виборювали собі більш вагомий статус впливу на події в регіоні «разом». Ця позиція також простежувалась після виведення американських військ Дж. Байденом із Афганістану, після чого країни триумвірату провели кілька спільних зустрічей.

Економічна співпраця країн стала однією із найголовніших переваг та способів протистоянню інтересам США у даному альянсі, адже переслідувала мету забезпечувати життєдіяльність як стратегічного союзу, так і збагачення кожної із країн окремо. Проте найголовнішою ціллю країн стала зміна устрою політичного впливу США у регіоні, а також режиму сталого порядку верховенства Америки. Доволі яскравим прикладом подібного «економічного виживання для Ірану» стали економічні домовленості та підтримка Китаєм та Росією Ірану після виходу Вашингтону із Спільного всеосяжного плану дій у 2018 році за каденції президента Д. Трампа. Пекін та Москва активно підтримували Тегеран у питання енергетики, інфраструктури, корисних копалин, що також розглядалось значною перепорою для реалізації механізмів впливу США. Вашингтон не отримував очікуваного прибутку та вигоду від накладення санкційного режиму, тим самим опиняючись у ситуації «ігнорування трьома державами вимог Вашингтону». Додав ваги на терези протистояння також і «Внутрішній договір про створення зони вільної торгівлі» між Євразійським економічним союзом та Іраном у 2018 році. Обидві країни мали набагато глибші наміри щодо підсилення іранської підірваної економіки, але також і задля того, щоб розвинути свого роду форму «територіального заперечення», що має на меті заперечити здатність гегемону використовувати регіон для економічних переваг.

Одним із активно використовуваних механізмів співпраці між країнами стала «заплутана дипломатія» у міжнародних інституціях, яку активно використовували усі три країни задля введення в оману міжнародних гравців. В цьому сенсі, варто згадати та зауважити на вазі Шанхайської Організа-

ції Співпраці (ШОС), яка сприймалась як приклад яскравого контрбалансу присутності американського впливу у регіоні Центральної Азії. У додатку до цього, це демонструвало територіальне заперечення, тримаючи США подалі від Центральної Азії. Отримавши статус повноправного члена у ШОС Іраном, символізувало більш ґрунтовне зближення усіх трьох країн на противагу США. У 2021 році, з моменту повноправного прийняття Ірану до ШОС, президент Е. Раїсі зауважив, що прийняття Ірану символізує «початок нової ери, в якій гегемонія та односторонність зазнають краху, а перерозподіл влади передається незалежним країнам» [2].

У контексті «м'якого впливу» також варто звернутись і до факту зняття військово ембарго на Іран у листопаді 2020 року, що створило можливість для Китаю та Росії передавати Тегеранові нові військові системи, як визначено у договорі про Комплексне стратегічне партнерство з Китаєм та Росією.

Акцентуючи увагу на вище перерахованих механізмах «м'якого впливу» геополітичного трикутника варто розглянути один із найважливіших інструментів використовуваних країнами задля контрбалансу США у вигляді «сигналів для вирішення балансу», які корелюють із «допомогою координувати очікування поведінки взаємного балансування». Таким чином, країни зазвичай відкрито декларують бажання сформуванню «компенсуючий альянс», який одночасно працює як перехідний – трансформуючись у механізм «важкого балансу». Проте враховуючи підтримку країн у багатьох сферах співпраці та у ряді міжнародних питань, доволі часто учасники трикутника утримувалися від натяків на створення альянсу чи підписання офіційної угоди про оборону. Символом цього стали трьохсторонні морські навчання в Оманській Затоці у 2022 році, під назвою «2022 Marine Security Belt» у січні 2022 року. Не дивлячись на те, що навчання проводились у конфліктний час між США та Росією, початком вторгнення Москви в Україну, а також погіршенням відносин між Китаєм та США через питання Тайваню, «тріумвірат» відмовився від проголошення формування альянсу, на противагу зазначаючи, що спільні навчання проводяться задля підтримки морської безпеки задля спільного майбутнього». Відповідно, повертаючись до кейсу із вбивством генералу Сулеймані, Москва також відмовилась від відкритої підтримки Тегерану, що ще раз свідчить про утримання від більш стійкої позиції щодо Ірану.

Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну, деяка напруга все ж таки була присутня між Москвою та Тегераном, адже Росія намагалась отримати гарантії з боку Ірану, що накладені санкції з боку не США не стануть на заваді торгівлі, інвестицій або ж військово-технологічної співпраці між країнами. Проте іранський Міністр

закордонних справ Амір-Абдоллахян зазначив, що «Росія продовжуватиме підтримувати Іран до завершення Віденського процесу і підтримуватиме остаточну угоду, яка може бути підписана, якщо буде досягнуто згоди із США щодо невіршених питань». Така риторика свідчить про те, що країни іноді відкрито не довіряють один одному і просувають реалізацію власних інтересів пріоритетною не дивлячись на будь-які міжнародні процеси. Такий формат також підкреслює рушійну силу їхніх відносин: протидію силі та впливу США.

Розмислюючи на тему російського повномасштабного вторгнення в Україну, варто підкреслити, що і офіційна риторика Китаю дещо змінилась у системі міжнародних координат. Якщо з моменту незаконної анексії Кримського півострову Пекін утримувався від засудження московської агресії, то з моменту повномасштабного вторгнення Пекін почав відкрито визнавати територіальну цілісність та принципи державної суверенності України [14].

Висновки. Підводячи логічний підсумок, не дивлячись на висловлення взаємної підтримки, відсутність розмов про більш тісну співпрацю демонструє, що наразі країни геополітичного трикутника на сучасному етапі ще не висловили сигналів відкрито продемонструвати ефективний баланс Сполученим Штатам Америки, що може бути спростовано китайсько-російськими занепокоєннями щодо міжнародної поведінки Ірану, війни Росії проти України, а також початком однієї із найглибших світових економічних криз. Відповідно, якщо звернутися до логіки трикутника, то вона дуже взаємопов'язана із динамікою двосторонніх відносин кожного із учасників, а також фактом того, що двосторонні відносини між будь-яким із цих двох акторів є умовною ознакою відносинам із третьою стороною. Відповідно, попри те, що країни підтримують один одного у ряді питань, вони також є і супротивниками, що робить співпрацю між ними лише умовною, переховуючи інтерес досягнення власних цілей, а також заради поставлення геополітичних та геостратегічних наслідків для інтересів США. Логічно завершуючи даний аналіз, варто наголосити, що висновком із вище описаного є те, що у короткостроковій перспективі, країни трикутника зможуть лише імплементувати засоби «м'якого збалансування», вірогідно без того, що відкрито протистояти Сполученим Штатам Америки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аль-Аркан, Абдулла. (2021). Вплив соціальних мереж та політичної участі на політичну ефективність студентів політології Університету Аль-аль-Байт. 14. 2020.
2. Al Jazeera, (2021), «Іран осуджує 'односторонність' під час набуття повноправного членства в Шанхайській організації співробітництва», онлайн-ресурс, доступно за адресою: <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/17/iran-denounces-unilateralism-as-it-becomes-full-sco-member>.

com/news/2021/9/17/iran-denounces-unilateralism-as-it-becomes-full-sco-member).

3. ВАНГ, Х., ФЕНГ, Е., та СІУ, З. (2008). КЛАС НЕЛІНІЙНИХ БАГАТОСТУПЕНЕВИХ ДИНАМІЧНИХ СИСТЕМ ТА ЇХ ОПТИМАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ. *The Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 38(5), 1745–1760. <http://www.jstor.org/stable/44239527>.
4. Герадштейт, Д., та Бонем, Г. М. (2007). Як метафора «Вісь Зла» вплинула на Іран. *Близько-східний журнал*, 61(3), 421–440. Доступно за посиланням: <http://www.jstor.org/stable/4330418>.
5. Інститут миру Сполучених Штатів Америки. Посібник з Ірану: «США: Загроза з боку Ірану та Варіанти дій» 1.08.2023, онлайн джерело: <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jan/25/us-iran-threat-options>.
6. Ірані, Дж. Е. (1989). Рецензія на книгу «THE US PRESS AND IRAN», автори: В. А. Дорман і М. Фарханг]. *Міжнародний журнал світового миру*, 6(4), 100–102. <http://www.jstor.org/stable/20751415>.
7. Іран: Недбала заборона на вакцину від Covid-19, 2021. Онлайн-ресурс доступний за адресою: <https://www.hrw.org/news/2021/01/12/iran-khameneis-reckless-ban-covid-19-vaccine>
8. Кіссінджер Г. «Відновлений світ: Меттерніх, Кастлері та проблеми миру, 1812–1822».
9. Маккіндер, Г.Дж. «Географічний оберт історії». *Географічний журнал*, 1904, 23, с. 421-37.
10. Міністерство Закордонних справ Ірану, офіційний твітер канал: https://twitter.com/IRIMFA_EN?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor
11. Мошірзаде, Х., та Назіфпур, А. (2020). Іранський ексцепціоналізм та відносини Ірану з США: від 1979 року до 2021 року. *Іранський огляд зовнішніх справ*, 11(32), 333–357.
12. Муравйов, О. Д. (2014). Товариші зі зброєю: Військово-стратегічні аспекти відносин Китай-Росія. *Журнал азіатської безпеки та міжнародних справ*, 1(2), 163–185. <https://doi.org/10.1177/2347797014536638>
13. Пурі Самір. (2017). Стратегічне обережне ведення Ірану, Росії та Китаю: Порівняння участі у глобальній системі з регіональним ревізіонізмом. *Журнал глобальних досліджень щодо безпеки*. 2. 307–323. doi:10.1093/jogss/ogx015.
14. Регулярна прес-конференція Кін Гана, 28 лютого 2014 року. Онлайн-ресурс доступний за адресою: <https://web.archive.org/web/20140306020700/http://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw/s2510/t1133558.shtml>.
15. Рій Григорій, «США можуть втратити глобальне лідерство, якщо Вашингтон допустить союз авторитарних Китаю, Ірану та Росії» Чи є передумови турбуватися?» Онлайн джерело : <https://forbes.ua/svit/soyuz-kitay-iran-rosiya-12062023-14146>
16. Табатабаї, А. та Есфандіарі, Д. (2018). Трьохосі: відносини Ірану з Росією та Китаєм. Видавництво Bloomsbury.
17. Мордехай Шазіза. (2014). Стратегія м'якого балансування на Близькому Сході. Звіт Китаю. 50. 243–258. doi:10.1177/0009445514534126.
18. Шамбо, Девід. (2005). Новий стратегічний трикутник: Реакція США та Європи на піднесення Китаю. *Washington Quarterly – WASH QUART*. 28. 5–25. doi:10.1162/0163660054026470.

REFERENCES:

1. Al-Arkan, Abdulla. (2021). "Vplyv sotsialnykh merezh ta politychnoi uchasti na politychnu efektyvnist studentiv politolohii Universytetu Al-Al-Bayt. 14. 2020. [The Influence of Social Media and Political Participation on the Political Effectiveness of Political Science Students at Al-Al-Bayt University]."
2. Al Jazeera, (2021), "Iran osudzhuie 'odnos-tononist' pid chas nabuttia povnopravnogo chlenstva v Shankhaiskii orhanizatsii spivrobotnytstva" [Iran Denounces 'Unilateralism' as It Becomes a Full SCO Member], online resource, available at: <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/17/iran-denounces-unilateralism-as-it-becomes-full-sco-member>.
3. VANG, Kh., FENG, E., ta SIU, Z. (2008). KLAS NELINIHKHYKH BAHATOSTUPENEVYKH DYNAMICH-NYKH SYSTEM TA IKH OPTIMALNE UPRAVLINNA. The Rocky Mountain Journal of Mathematics, 38(5), 1745–1760.
4. Heradstveit, D., ta Bonem, H. M. (2007). Yak metafora "Vis' Zla" vplynula na Iran. Blyzkoskhidnyi zhurnal, 61(3), 421–440. Available at: <http://www.jstor.org/stable/4330418>.
5. Instytut miru Spoluchenikh Shtativ Ameriki, Posibnyk z Iranu: "SShA: Zahroza z boku Iranu ta Varianty dii" 1.08.2023, online dzherelo: <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jan/25/us-iran-threat-options>.
6. Irani, Dzh. E. (1989). Retsenziia na knyhu "THE US PRESS AND IRAN," avtory: V. A. Dorman i M. Farkhang]. Mizhnarodnyi zhurnal svitovogo miru, 6(4), 100–102. <http://www.jstor.org/stable/20751415>.
7. Iran: Nedbala zaborona na vaktsinu vid Covid-19, 2021. Online-resurs dostupnyi za adresoiu: <https://www.hrw.org/news/2021/01/12/iran-khameneis-reckless-ban-covid-19-vaccine>.
8. Kissindzher H. "Vidnovlenii svit: Metternikh, Kas-leri ta problemy miru, 1812–1822".
9. Makkinder, H. Dzh. "Heohrafichnii obert istorii". Heohrafichnii zhurnal, 1904, 23, s. 421–37.
10. Ministerstvo Zakordonnikh sprav Iranu, ofitsiinyi tviter kanal: https://twitter.com/IRIMFA_EN?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor.
11. Moshirzade, Kh., ta Nazifpur, A. (2020). Iran-skyi ekstseptsionalizm ta vidnosini Iranu z SShA: vid 1979 roku do 2021 roku. Iranskyi ohliad zovnishnikh sprav, 11(32), 333-357.
12. Muraviov, O. D. (2014). Tovarishi zi zbroieiu: Viiskovo-stratehichni aspekti vidnosin Kitai-Rosiia. Zhurnal aziatskoi bezpeki ta mizhnarodnikh sprav, 1(2), 163–185. <https://doi.org/10.1177/2347797014536638>.
13. Puri Samir. (2017). Stratehichne oberezhne vedenie Iranu, Rosii ta Kitaiu: Porivniannia uchasti u hlobalnii sistemi z rehionalnim revizionizmom. Zhurnal hlobalnikh doslidzhen shchodo bezpeki. 2. 307–323. doi: 10.1093/jogss/ogx015.
14. Rehuliarna pres-konferentsiia Kin Gana, 28 liu-toho 2014 roku. Online-resurs dostupnyi za adresoiu: <https://web.archive.org/web/20140306020700/http://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw/s2510/t1133558.shtml>.
15. Rii Hryhorii, "SShA mozhlut vtratiti hlobalne liderstvo, iakshcho Vashynhton dopustit' soiuz avtoritarnikh Kitaiu, Iranu ta Rosii" Chy ie peredumovi turbuty turovat-siia?", online dzherelo: <https://forbes.ua/svit/soyuz-kitay-iran-rosiya-12062023-14146>.
16. Tabatabai, A. ta Esfandiari, D. (2018). Trokhosi: vidnosini Iranu z Rosiieiu ta Kitaiem. Vidavnistvo Blooms-bury.
17. Mordekhai Shaziza. (2014). Stratehiia m'kaho balansuvannia na Blyz'komu Skhodi. Zvit Kitaiu. 50. 243–258. doi:10.1177/0009445514534126.
18. Shambo, Devid. (2005). Novii stratehichnii tryku-tnik: Reaktsiia SShA ta Yevropi na pidniesennia Kitaiu. Washington Quarterly – WASH QUART. 28. 5–25. doi:10.1162/0163660054026470.

Contemporary Overview of the Geopolitical Triangle of China-Iran-Russia in the Context of Countering U.S. Influence in the Middle East Region

Bondarenko Vasyliya Dmytrivna

Postgraduate Student at the Department
of International Relations and World
Politics

Institute of International Relations
of Taras Shevchenko National University
of Kyiv

Yuriiia Illienka str., 36/1, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4100-8554

The sphere of contemporary international relations is currently undergoing significant changes like never before. Among the peculiarities of international political and economic events, the dominance of superpowers over rising powers is often highlighted. However, the interdependence of the modern world demonstrates that small player countries in the geopolitical chessboard can exert significant influence on the balance and economic environment. This scientific article examines the convergence of China, Iran, and Russia as a new powerful center with strategic potential for balancing the dominant position of the United States in the Middle East region. Focusing on the evolution of this strategic triangle in the post-Cold War period, this work explores the reasons and driving forces accelerating systemic challenges, causing global transformations that the three states bring together against the unipolar world influence of the United States, with the materialization of NATO in the East, sanctions against Iran and Russia regarding their nuclear programs, the beginning of the annexation of Crimea, full-scale invasion of Ukraine, U.S.-China trade wars, and U.S. hostile positions during the COVID-19 coronavirus pandemic. By investigating the theory of soft balancing, this article provides an empirical assessment of the China-Iran-Russia geopolitical triangle in countering the United States, thus remaining relevant to contemporary events on the international stage. This work explores the driving forces underlying this strategic triangle and the consequences it will have for U.S. foreign policy.

Research on the China-Iran-Russia geopolitical triangle and its impact on U.S. relations is important in contemporary academic research for several reasons. Firstly, this triangle reflects new geopolitical realities where countries work together to strengthen their position on the international stage, necessitating an understanding of the motives and consequences of their cooperation.

Secondly, this research work can shed light on changes in U.S. geopolitical strategies since this triangle has become a significant player on the international stage, and its influence could potentially affect U.S. foreign policy.

Understanding this dynamic is crucial for predicting future geopolitical movements, and identifying possible conflicts, and opportunities for cooperation, all of which are essential for global security and stability. Such research contributes to expanding our understanding of geopolitical dynamics and aims to develop more effective strategies for international relations in the modern world.

Key words: international relations, Middle East, Islamic Republic of Iran, geopolitical triangle, transformation of the international system, balance of power, soft power.